DTU Bibliotek

Denne fil er downloadet fra

Danmarks Tekniske Kulturarv

www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DTU Bibliotek Danmarks Tekniske Universitet | Anker Engelunds Vej 1 2800 Kgs. Lyngby | Tlf. 45 25 72 50 | bibliotek@dtu.dk www.bibliotek.dtu.dk

9758

Lærlingeforholdene
i de danske
Haandværkerlaug

297d. 1917.

Denne Bog
tilhører
Industriforeningen
i
Kjøbenhavn

LÆRLINGEFORHOLDENE I DE DANSKE HAANDVÆRKSFAG

EN UNDERSØGELSE UDVÆLGET AF
FÆLLESREPRÆSENTATIONEN FOR DANSK
INDUSTRI OG HAANDVÆRK

331.86 Lær

KØBENHAVN
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (KNUD LUNDS FORLAG)
1917.

Industriforeningens Bibliotek

LÆRLINGEFORHOLDENE I DE DANSKE HAANDVÆRKSFAG

EN UNDERSØGELSE, IVÆRKSAT AF FÆLLESREPRÆSENTATIONEN FOR DANSK INDUSTRI OG HAANDVÆRK

KJØBENHAVN
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)
1917

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

I 1915 nedsatte Fællesrepræsentationen et Udvalg, hvis nærmeste Opgave var at overveje den formaalstjenligste fremtidige Ordning af Svendeprøveaflæggelsen her i Landet. Men ved Siden heraf fik Udvalget det Hverv at søge at udforske, om Aarsagerne til de senere Aars Nedgang i Svendeprøvernes Antal laa i den tidt paaklagede Mangel paa Tilgang af Lærlinger til Haandværket, samt udfinde denne Nedgangs Omfang og Aarsager. I dette sidste Øjemed udsendte Udvalget — sideordnet med sine øvrige Undersøgelser — Skemaer med følgende Spørgsmaal til samtlige Fællesrepræsentationens Foreninger:

Hvad antages Grunden at være til Nedgangen i Svendeprøvernes Antal?

Er det en forandret Stilling til Svendeprøverne fra Svendeorganisationernes Side?

Er der indenfor Faget Mangel paa faglært Arbejdskraft (Svende).

Er der Mangel paa Lærlinger?

Kan det opgives, om Lærlingetallet i Faget var større for 10—20 Aar siden end nu?

Hvis der er Mangel paa Tilgang af Lærlinger, hvad menes da Grunden dertil at være?

Hvad er den almindelige Læretid i Faget?

Hvad er Lønnen for Lærlinger?

Hvilke Udsigter har den udlærte?

Er der Arbejdsløshed i Faget, midlertidig eller vedvarende?

Hvilken Minimalløn er der i Faget?

Hvad kan der gøres for at tilvejebringe bedre Tilgang af Lærlinger?

Efter at Svarene var indkomne fra de fleste Foreninger, blev Undersøgelsen i 1916 fortsat og fuldstændiggjort for de faglige Organisationers Vedkommende saaledes at Spørgsmaalene ikke alene blev udsendt til de under Fællesrepræsentationen hørende Fagorganisationer, der endnu ikke havde besvaret dem, men tillige til de (iøvrigt ikke meget talrige) faglige Mesterforeninger, der ikke er indrullerede under Fællesrepræsentationens Rammer.

Det er Resultatet af denne supplerede Undersøgelse, som gjengives i nedenstaaende Fremstilling, der for første Gang giver en Oversigt over Lærlingeforholdene i de danske Haandværksfag i Hovedstaden og Provinserne, By og Land.

FAGENES BESVARELSER.

Bagere.

Fællesrepræsentationen har henvendt sig til 6 under den hørende Organisationer, der alle har udfyldt de dem tilsendte Skemaer, nemlig: Kjøbenhavns Bagerlav, Sjællands og Lolland-Falsters Stifters Bagermesterforening, Fyns Stifts Bagermesterforening, Nørrejydsk Bagerforening, Fyns Stifts Landbagermesterforening og Foreningen af Bagermestre i Himmerland — i alt altsaa en fyldig Repræsentation for Faget, Landet over.

For de første Spørgsmaals Vedkommende er der stor Forskjel paa Kjøbenhavn og Provinserne. Lavet i Kjøbenhavn erklærer saaledes, at der ikke er nogen Nedgang i Svendeprøvernes Antal; thi alle Udlærlinger aflægger Prøve for Lavet. Der er ingen Mangel paa Lærlinger og derfor heller ingen Nedgang i disses Tal at paavise for de sidste Aartier.

Fra Provinsorganisationernes Side lyder Svarene paa de omhandlede Omraader helt anderledes. De erklærer alle, at der er Mangel paa Lærlinger, endogsaa med stærke Ord (»absolut« for Sjælland og Loll.-Falster, »i højeste Grad« for Fyn); Lærlingetallet siges derfor ogsaa at have været langt større tidligere. Med Svendeprøverne staar det smaat til, men nogen forandret Stilling fra Svendeorganisationerne nævnes ikke som Aarsag hertil; Grunden siges snarere at være Ligegyldighed for Prøverne fra Mestrenes Side, »maaske ogsaa Misfornøjelse med Bedømmelsen« (Sjælland og Loll. Falster) eller endog den Anskuelse at »Prøven ikke gavner i dette Fag« (Fyns Landbagermesterforening).

Almindelig Mangel paa faglært Arbejdskraft siges ikke at være til Stede, men paa Fyn siges der, at det om Sommeren

er umuligt at faa Svende, og for Sjælland og Lolland-Falster hedder det, at der er knap Tid paa dygtige Svende.

Som Aarsag til Nedgangen i Lærlingernes Antal nævnes næsten overalt Lærlingelønnens Utilstrækkelighed. De unge Mennesker, hedder det, foretrækker Maskin- og Elektrikerfagene, eller der siges (Himmerland), at »en Dreng ikke vil staa i Lære i flere Aar, naar han straks fra 15 Aars Alderen kan faa flere Gange saa meget i Løn hos Bønderne«. Endelig mener Fyns Stifts Bagermesterforening, at færre nu lærer Faget paa Grund af »de mange Hindringer, Lovgivningen lægger i Vejen for Arbejdstiden og andre Forhold«.

Læretiden angives som Regel til 4 Aar, undertiden til 5 Aar eller paa Landet (Himmerland) til 3 Aar. Lærlingernes Vederlag opgives for Kjøbenhavn og for Fyn til Kost og Logis samt 1 Kr. ugl. det første Aar, 2 Kr. det andet Aar, 3 Kr. det 3dje og 4 Kr. det 4de Aar; for Fyn hedder det dog, at Pengevederlaget i de senere Aar ofte er 1 Kr. større (altsaa 2, 3, 4 og 5 Kr. ugl. for hvert af de 4 Læreaar). For Sjælland og Lolland-Falster nævnes der 3, 4, 5, 6 og 8 Kr. for hvert af indtil 5 Læreaar. I Jylland er Lønnen omtrent som i Kjøbenhavn og paa Fyn eller lidt mindre (50 Kr. for det første Aar, 75—100 Kr. for det andet, 100—150 Kr. for det 3dje og 150—200 Kr. for det 4de Aar); paa Landet (Himmerland) nævnes »70—125 og 150 Kr. aarlig«. De sidste Opgivelser synes at tyde paa, at Lønnen i Jylland ikke regnes eller udbetales ugevis.

Udsigterne for de udlærte Svende regnes gjennemgaaende som gode og med let Adgang til at blive selvstændig. Dog nævnes der fra Landet, at Konkurrence fra Møllere, Kromænd og Høkere, der driver Bageri som Bierhverv, trykker Faget, i hvilken Anledning der udtales Ønske om at faa Aflægning af tvungen Fagprøve gjort til Betingelse for at holde Folk i dette Fag.

Arbejdsløshed kjendes ikke eller saa godt som ikke.

Minimallønnen for Svende angives noget forskjelligt. I Kjøbenhavn til 32—34½ Kr. ugl.; paa Sjælland og Lolland-Falster til 18—20 Kr. paa egen Station; paa Fyn til 25 Kr. to Aar efter udstaaet Læretid; for Jylland til 23 og 25 Kr. i Brødfabriker, 19—20—22—24 Kr. i Fintbrødsbagerier og blandet Drift. I Landbagerier opgives Lønnen paa Fyn til »fra 21 Kr. det første Aar til op imod 30 Kr.«, for Himmerland siges blot, at de fleste

Mestre nu er i Centralforeningen og derfor betaler efter Overenskomst med Svendeorganisationen.

Spørgsmaalet om, hvad der kan gjøres for at tilvejebringe bedre Tilgang af Lærlinger, besvares kun af 3 af de 6 Organisationer. Foreningen for Sjælland og Lolland-Falster mener, at Lønnen maa forhøjes, hvor Lærlingen ikke faar Opholdet. Bagermesterforeningen i Himmerland er ogsaa af den Mening, at det eneste, som kan gjøres, er at forhøje Lønnen og formindske Arbejdstiden, men den tilføjer, at dette vil virke ødelæggende for Mesterstanden. I lignende Retning gaar Svaret fra Fyns Stifts Bagermesterforening, idet denne sukker efter »bedre Tider for Bagermestrene, saa højere Løn kan gives«.

Barberer og Frisører.

Fællesrepræsentationen har henvendt sig til 5 under den hørende Organisationer: Barberlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningen af Barberer og Frisører for Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster, Fyns Stifts Barber- og Frisørforening, Centralforeningen af jydske Barberer og Frisører samt Vestjydsk Centralforening for Barbermestre i Ribe og Ringkjøbing Amter. Endvidere har den faaet Meddelelse fra Aarhus Barberforening.

Foreningerne paa Øerne og i Jylland melder ingen Nedgang i Svendeprøvernes Antal, den vestjydske Forening dog med nogen Tvivl. I Kjøbenhavn meldes Nedgang som Følge af Ligegyldighed fra Mestres og Svendes Side. Ingen af Foreningerne kjender til Modstand fra Svendeorganisationernes Side.

Mangel paa faglært Arbejdskraft er ikke til Stede; dog er der i Kjøbenhavn Knaphed i Sommertiden. Mangel paa Lærlinger findes i Kjøbenhavn, i Vestjylland og i Aarhus; ellers besvares det hertil sigtende Spørgsmaal med Nej; kun i Kjøbenhavn og Aarhus siges der, at Lærlingetallet var større for 10—20 Aar siden.

Den almindelige Læretid i Faget regnes til 4 Aar eller 4—5 Aar. Lønnen for Lærlingerne er 2 Kr. ugentlig det første Aar, 3 Kr. det andet Aar, 4 Kr. (i Kjøbenhavn 5 Kr.) det tredje Aar, 5 Kr. (i Kjøbenhavn 6 Kr.) det fjerde Aar og 6 Kr. (i Kjøbenhavn 7 Kr.) i det femte Aar.

Udsigterne til Beskjæftigelse betegnes overalt som gode; i Provinserne nedsætter de fleste sig i en ung Alder som selvstændige Mestre.

Arbejdsløshed findes ikke. Svendelønnen angives i Kjøbenhavn til 22—30 Kr. samt »til Tider gode Sportler«, i Aarhus til 20 Kr., i den vestjydske Forening til 22 Kr. de første to Aar efter Læretiden, derefter 26 Kr. ugl. De 3 store Centralforeninger i Provinserne anfører 18 Kr. ugl. som Minimalløn.

Beslagsmede, se Smede.

Billedskærere.

Der foreligger Indberetninger fra Lavet i Kjøbenhavn og fra Dansk Provins-Billedskærerforening.

Lavet erklærer, at der ikke er nogen Nedgang i Svendeprøvernes Antal; alle Lavets Udlærlinger aflægger Prøve for Lavet. Mangel paa faglig Arbejdskraft findes efter begge Foreningers Udsagn periodevis i Fagets travle Tid.

Begge erklærer, at der er Mangel paa Lærlinger, og at disses Antal var større for 10—20 Aar siden. Som Aarsag hertil angives »Mangel paa Interesse«, Nedgang for nogle Aar siden i Forbruget af Billedskærerarbejde og maaske ogsaa en for lav Løn til Lærlingerne. Læretiden er 5 Aar, Lærlingelønnen angives i Kjøbenhavn til 4, 5, 6, 7 og 8 Kr. ugentlig for hvert af de 5 Læreaar, i Provinserne til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugl.

Hvad Udsigterne i Faget angaar, nævner Provinsforeningen, at Forbruget af Billedskærerarbejde nu er i stærk Stigning; Arbejdsløshed findes ikke eller kun midlertidig. Minimallønnen opgives til 51 Øre Timen i Kjøbenhavn, 48 Øre i Provinserne, men den virkelig tjente Løn er langt større.

Som Midler til at tilvejebringe stærkere Tilgang til Faget nævnes: Udbredelse af bedre Kjendskab til det (Kjøbenhavn) og maaske højere Lærlingeløn (Provinsforeningen).

Blikkenslagere.

For dette Fags Vedkommende foreligger Indberetninger fra Lavet i Kjøbenhavn og fra de to Centralforeninger for Blikkenslagere og Kobbersmede i Østifterne og i Jylland.

For Kjøbenhavn og Jylland anføres, at der næppe er Nedgang i Svendeprøvernes Antal; for Østifterne siges der indirekte, at en saadan er til Stede, idet det anføres, at de unge mest oplæres i Bygningsarbejde, og at Mestrene »aldrig spørger om Prøven«. Nogen uheldig Indvirkning fra Fagforeningernes Side kjendes ikke.

Der er Enighed om, at der ikke er Mangel paa faglært Arbejdskraft indenfor Faget. Men der er ogsaa Enighed om, at der er Mangel paa Lærlinger, især i større Byer, og særlig i Provinserne siges det med Bestemthed, at Lærlingeantallet for 10—20 Aar siden var større. Som Aarsager hertil nævnes med stor Enstemmighed »det frie, ubundne Gadeliv som Bude« og den højere Løn, der betales i disse og lignende Pladser.

Læretiden er 5 Aar (Centralforeningen i Østifterne siger 4—5 Aar); Lønnen angives af alle 3 Organisationer til 4, 5, 6, 7 og 8 Kr. ugentlig for hvert af de 5 Læreaar. Udsigterne for de udlærte angives som gode; det bemærkes fra Lavet i Kjøbenhavn, at det ikke er vanskeligt at blive selvstændig, og da de fleste Blikkenslagere tillige er Gas- og Vandmestre, lærer de unge ogsaa dette Fag.

Arbejdsløshed findes ikke; Lavet i Kjøbenhavn siger, at selve Blikkenslagerfaget vel er noget af et Sæsonfag, men dette afbalanceres af Gas- og Vandmesterarbejdet. Minimallønnen opgives i Kjøbenhavn til 55 Øre Timen + 5 Øre Dyrtidstillæg; i Centralforeningen for Østifterne til 42—43 Øre, for Jylland til 43 Øre Timen.

Med Hensyn til Midlerne til at tilvejebringe bedre Tilgang til Faget nævner den jydske Forening højere Løn for Lærlingen, men tilføjer, at »det kan Faget ikke bære«; samstemmende hermed siger Foreningen for Østifterne, at »Lønnen ikke gjærne maa gaa højere, da meget Materiale ødelægges de første Aar«. Lavet i Kjøbenhavn fremsætter den Anskuelse, at det vilde gavne Tilgangen til Faget, hvis der blev givet en lignende Lovgivning for mindreaarige Bude som for Lærlinger, saaledes at Budene skulde besøge en Aftenskole, helst med nogen Sløjdundervisning.

Bogbindere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Lavet i Kjøbenhavn og Centralforeningen af Bogbindermestre i Provinserne.

Provinsforeningen siger, at der ikke foreligger nogen konstateret Nedgang i Svendeprøvernes Antal; Lavet i Kjøbenhavn anfører derimod, at en tilstedeværende Nedgang skyldes Mangel paa Lærlinger og den Omstændighed, at Svendeprøven ikke er tvungen. Begge Organisationer er enige i, at Nedgangen, hvor den findes, ikke skyldes nogen forandret Holdning fra Svendeorganisationernes Side.

Ingen af de to Organisationer kjender til Mangel paa faglært Arbejdskraft, skjøndt Lavet i Kjøbenhavn siger, at der er Mangel paa duelige Svende. Mangel paa Lærlinger er til Stede i Kjøbenhavn, men ikke i Provinserne; begge Organisationer er dog enige i, at der betales for ringe Løn til Lærlingerne, og Lavet i Kjøbenhavn ser i den lette Adgang til mere lønnende Budpladser o. lign. Aarsagen til Lærlingemangelen.

Læretiden er over hele Landet 5 Aar; Lønnen angives i Kjøbenhavn til 4—5 Kr. ugl. for det første Aar, stigende med 1 Kr. ugl. for hvert Læreaar; i Provinserne opgives den til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugentlig for hvert af de 5 Aar — dog at der nogle Steder betales 1 Kr. mere.

Der siges altid at være Brug for den dygtige Arbejder i Faget. Arbejdsløshed siges ikke at være til Stede; dog nævner Lavet i Kjøbenhavn, at Maanederne Juni—Avgust er en stille Tid, hvori der ikke antages ny Arbejdskraft i stor Udstrækning.

Minimallønnen angives i Kjøbenhavn til 38 Øre Timen det første Aar efter Læretidens Udløb, derefter 46 Øre; Provinsforeningen opgiver Minimallønnen til 41 Øre Timen = 23 Kr. 37 Øre ugl. for 57 Timers Arbejdstid.

Som Middel til at tilvejebringe rigeligere Tilgang til Faget nævner Lavet i Kjøbenhavn: Paavirkning fra Skolen og højere Løn i Læretiden.

Bogtrykkere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Bogtrykkerforeningen i Kjøbenhavn og Dansk Provins-Bogtrykkerforening.

Ingen af de to Organisationer kjender til Mangel paa faglig Arbejdskraft. Efter Provinsforeningen er der næppe Nedgang i

Svendeprøvernes Antal — hvad der vel ganske naturligt ligger i, at det først er i de sidste Tiaar, at dette Fag for Alvor er begyndt at aflægge Svendeprøver. Foreningen i Kjøbenhavn ser meget overlegent paa Svendeprøven: »Den spiller ingen Rolle ved Antagelsen af Arbejdskraft og omtales kun i Undtagelsestilfælde».

Foreningen i Kjøbenhavn siger, at der i de sidste to Aar har været Mangel paa Lærlinger, medens der før var Overflod; Provinsforeningen nævner, at der nogle Steder er Mangel paa Lærlinger, andre Steder rigelig Tilgang; Faget har i mange Aar haft en bestemt Skala at følge for Forholdet mellem Lærlinger og udlærte Typografer. Som Aarsag til den øjeblikkelige Lærlingemangel i Kjøbenhavn angives den lave Lærlingeløn; Provinsforeningen peger, ligesom mange andre Fag, paa den høje Løn for Drenge til Budtjeneste og Fabriksarbejde, som frister mange Forældre til at lade Haandværksuddannelsen træde tilbage i anden Række.

Læretiden er overalt 5 Aar. Lønnen angives til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar; i Provinserne kan der dog ogsaa begyndes med 2 Kr. og sluttes med 8 Kr.

Udsigterne for den udlærte siges at være gode; dog er det ikke let at blive selvstændig. Der siges at være meget ringe Arbejdsløshed. Minimallønnen angives i Kjøbenhavn til 27 Kr. for unge Svende under 21 Aar, 28 Kr. for 21—24-aarige, 29 Kr. for Svende over 24 Aar; hertil kommer for alle et midlertidigt Dyrtidstillæg paa 2 Kr. ugl. I Provinserne opgives Minimallønnen til 26 Kr. ugl., for ganske unge Svende til 22—25 Kr.

Som Middel til at tilvejebringe rigeligere Tilgang af Lærlinger nævnes højere Lærlingeløn.

Brolæggere.

Foreningen af Brolægningsentreprenører i Kjøbenhavn erklærer, at der ikke er Mangel paa faglært Arbejdskraft. Alligevel er der Mangel paa Lærlinger; Grunden hertil kjendes ikke, men antages at være Mangel paa Lyst til Faget. Lærlingelønnen blev forhøjet 1911, men det har ikke hjulpet.

Læretiden er 5 Aar. Lønnen er for det første Aar 1 Kr. 50 Øre pr. Dag, 2det Aar 1 Kr. 75 Øre, 3dje Aar 2 Kr., 4de

Aar 2 Kr. 25 Øre, 5te Aar 2 Kr. 50 Øre om Dagen. I daarligt Vejr arbejdes der ikke og gives ingen Løn.

Udsigterne er gode. Der er for det meste Arbejde og tjenes godt. Minimallønnen er 50 Øre Timen.

Der aflægges i dette Fag Svendeprøver for Foreningen.

Buntmagere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Buntmagerlavet i Kjøbenhavn og Hatte- og Buntmagerforeningen i Danmark.

Lavet i Kjøbenhavn siger om Svendeprøverne, at Omkostningerne ved disse er betydelig forøgede, og at Moderne for Tiden er meget skiftende, saa de gamle Svendeprøvearbejder ikke mere passer. Hatte- og Buntmagerforeningen siger i noget lignende Spor, at Prøverne betyder mindre end tidligere Mestres Udtalelser om Udlærlingernes Kvalifikationer. Nogen uvillig Holdning fra Svendeorganisationernes Side kjendes ikke.

Om Lærlinger og Mangel paa faglært Arbejdskraft er Udtalelserne modstridende. Lavet i Kjøbenhavn har Mangel paa faglært Arbejdskraft, men ingen Lærlingemangel; Hatte- og Buntmagerforeningen siger derimod, at der er Mangel paa Lærlinger, men sjælden Mangel paa faglært Arbejdskraft. I Kjøbenhavn siges Lærlingetallet at være større nu end for 10—20 Aar siden, i Provinserne omvendt; der angives her som Grund, at Storindustrien trænger Haandværket tilbage.

Læretiden angives i Kjøbenhavn til 4 Aar, i Provinserne til 4—5 Aar. Lønnen er i Kjøbenhavn 4, 5, 6, og 7 Kr. ugl. for hvert af de 4 Aar, i Provinserne 2, 4, 6 og 8 Kr. ugl.

Udsigterne for Svendene siges at være gode; Arbejdsløshed findes ikke (Kjøbenhavn) eller »ikke væsentlig« (Provinserne). Minimallønnen angives i Kjøbenhavn til 27 Kr. ugl.; i Provinserne er »den almindelige Løn« 22—25 Kr. ugl.

Som Middel til Forbedring af Tilgangen nævner Hatte- og Buntmagerforeningen: »Bedre Vilkaar, højere Praktik og højere Theori«.

Bygningssnedkere, se Snedkere.

Bødkere.

Udfyldte Skemaer er modtagne fra Bødkerlavet i Kjøbenhavn og Centralforeningen af Bødkermestre i Danmark.

Begge Organisationer erklærer, at Tilgangen til Faget er ringe, at der er Mangel paa faglig Arbejdskraft og paa Lærlinger, hvis Tal nu er langt mindre end for 10—20 Aar siden. Som Aarsag hertil angives dels, at de fleste unge foretrækker at lære Maskinfaget o. lign., dels at der har været udbredt den Opfattelse, at Bødkerfaget er i Tilbagegang, hvad der er ganske urigtigt.

Læretiden er 4—5 Aar; Centralforeningen siger: som Regel 4 Aar. Lærlingelønnen angives af Lavet i Kjøbenhavn til 4, 5, 6, 7 og 8 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar, eller til halv Svendeløn det sidste Aar; Centralforeningen opgiver Lønnen til fra 6—15 Kr.

Der er Udsigt for de udlærte til godt og stadigt Arbejde; Arbejdsløshed findes ikke. Minimallønnen opgives af Centralforeningen til 55 Øre Timen; efter Lavets Opgivende er »den normale Løn« 30 Kr. eller 33—36 Kr. ugl. eller gjennemsnitlig 57 Øre pr. Akkordtime.

Nogen Anvisning til Forbedring af Tilgangsforholdene giver Organisationerne ikke.

Børstenbindere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra de to Foreninger af Fabrikanter i Dansk Børsteindustri, den ene for Kjøbenhavn og Sjælland, den anden for Jylland og Fyn.

Angaaende Svendeprøverne oplyses det, at der ikke har været aflagt egentlige Svendeprøver i mange Aar, fordi de fleste oplæres som Specialister og derfor ikke kan aflægge Prøven.

Der er Mangel paa faglært Arbejdskraft, navnlig paa virkelige Svende, fordi man ikke har kunnet skaffe Tilgang af Lærlinger. Der er altsaa Lærlingemangel, saa Tilgangen overvejende sker gennem Arbejdere, der — som foran nævnt — oplæres som Specialister. Aarsagen hertil menes at være den, at »Faget altid har været overset af Almenheden og næppe betragtet som et Haandværk«.

Læretiden for virkelige Lærlinger er 4—5 Aar, for Specialister 1—2 Aar; Lønnen for virkelige Lærlinger er 5 til 10 à 12 Kr., for Specialister 10—15 Kr.

Arbejdsløshed findes ikke. Udsigterne for de udlærte siges at være gode, »vist bedre end i andre Fag«. Der betales saa godt som overalt efter Akkord og tjenes mindst 30 Kr. ugl.

For at forbedre Tilgangen anbefales det at udbrede Oplysning om Fagets gode Kaar gennem Skolerne og Bladene.

Cigar- og Tobaksindustri.

Cigar- og Tobaksfabrikanternes Forening af 20. Juni 1875 opgiver, at »Faget, som ikke egner sig for Aflæggelsen af Svendeprøver«, for Tiden har Mangel paa faglært Arbejdskraft. Der er ogsaa Mangel paa Lærlinger, hvis Antal for 10—20 Aar siden var langt større. Aarsagen hertil antages at være, at Drengene fortrinsvis søger de mekaniske Fag.

Læretiden i Faget er 4 Aar. Lønnen er det første Aar 4 Kr., det andet 5 Kr. ugl.; i de sidste Aar gives der delvis Akkord, svarende til ca. 15 Kr. ugl.

Arbejdsløshed findes ikke; der er for de udlærte Udsigt til god Fortjeneste. Minimalløn opgives ikke, men det oplyses, at der bruges kun Akkord. Til Forbedring af Tilgangen menes den eneste Vej at være Forhøjelse af de to første Aars Lærlingelønninger.

Drejere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Lavet i Kjøbenhavn og fra Drejermestrenes Centralforening.

Som Aarsag til Nedgangen i Svendeprøvernes Antal anføres dels Mangel paa Tilgang af Lærlinger, dels at Svendeprøven ikke er Betingelse for at faa Arbejde i Faget. Centralforeningen erklærer, at der er Mangel paa faglært Arbejdskraft; Lavet i Kjøbenhavn siger vel, at der ikke findes saadan Mangel, men Aarsagen dertil er aftagende Forbrug af Fagets Frembringelser. Begge Organisationer udtaler, at der er stor Mangel paa Lærlinger; disses Tal var langt større for 10—20 Aar siden. Som Aarsag hertil angives den højere Løn, som betales Bude og Arbejdsdrenge.

Læretiden er 4—5 Aar. Lønnen opgives af Lavet til 5 Kr. det første Aar, stigende for hvert af de følgende; af Centralforeningen angives den til 4—10 Kr. ugl. Arbejdsløshed findes ikke eller som Regel ikke; den dygtige Arbejder kan som Regel faa stadigt Arbejde. Minimallønnen opgives af Lavet til 42 Øre, af Centralforeningen til 47 Øre Timen.

Som Middel til at forbedre Tilgangen nævnes højere Løn, »ligesom i Jærnindustrien«, eller »om Lærlingen kunde faa nogen ekstra Understøttelse«.

Elektropletfaget.

Foreningen af Fabrikanter i Elektropletfaget angiver som Grund til Svendeprøvernes Nedgang Mangel paa Lyst fra Lærlingernes og paa Opmuntring fra Mestrenes Side, uagtet der paa hver Generalforsamling i Foreningen opfordres til at interessere sig derfor. Der er Mangel paa faglig Arbejdskraft og paa Lærlinger, hvis Antal for 10—20 Aar siden var betydelig større.

Som Aarsag til Tilgangens Knaphed angives de høje Lønninger for Budpladser o. lign. Det tilføjes, at Arbejdernes Organisation tidligere har advaret i »Social-Demokraten« mod Tilgang, men dette er nu ophørt, uden at Forholdet derfor har bedret sig. Læretiden er 5 Aar. Lønnen er nu forhøjet til 6, 7, 8, 10 og 12 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar.

Den udlærte har Udsigt til god Fortjeneste. Der er meget ringe Arbejdsløshed, mest i Sommertiden. Minimallønnen er for Elektropletarbejdere 41 Øre Timen det første Aar efter Læretiden, 44 Øre det andet Aar, derefter 49 Øre Timen. For Forsølvere, Tilskærere og mandlige Medhjælpere over 18 Aar er Lønnen det første Aar 37 Øre for 18—20-aarige, 39 Øre for Arbejdere over 20 Aar; 40 Øre det andet Aar, derefter 45 Øre. For Pressere er Lønnen i de første 3 Aar som for Forsølvere, derefter 49 Øre.

Lærlingelønnens Forhøjelse er gjennemført som formentlig det eneste Middel til at stifte videre Tilgang.

Farvere.

Dansk Farverforening af 1888 oplyser, at der i mange Aar ikke er aflagt Svendeprøve i Faget. Der er Mangel paa dygtige Svende, ligeledes paa Lærlinger, hvis Antal for 10—20 Aar siden var betydelig større. Aarsagen hertil formodes at være, at de unge tjener mere som Arbejds- og Bydrenge.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen er 3, 4, 5 og 7 Kr. for hvert af de 4 Aar. Der er ikke Arbejdsløshed, og Udsigterne for de udlærte er gode. Minimallønnen angives for Garderobefarvere til ca. 30 Kr., for Fabriksfarvere til ca. 25 Kr. ugl.

Som Middel til Forbedring af Tilgangen nævnes, at der bør gives Forældrene Oplysning om den Fordel, deres Børn kan have af at lære Faget.

Filehuggere.

Filehuggermestrenes Forening i Kjøbenhavn oplyser, at der aflægges Svendeprøver i Faget.

Der er Mangel paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger, hvis Antal tidligere var betydelig større. Aarsagen hertil menes at være »Nedsættelse af Faget fra Svendenes Side«.

Læretiden er 5 Aar. Lønnen er for Tiden 5—6—7 Kr. ugl.; de sidste Aar gives der Akkord med halv Svendeløn. Der er ingen Arbejdsløshed, men Udsigt til stadigt Arbejde. Der lønnes ikke pr. Time i Faget, men efter Akkord.

Forgyldere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Forgylderlavet i Kjøbenhavn og Foreningen af Guldlistefabrikanter i Danmark, som oplyser, at der ikke aflægges Svendeprøver i Faget.

Der er Mangel paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger, hvis Antal var betydelig større for 10 Aar siden. Som Aarsag hertil nævnes, at Lønnen er for lille i Sammenligning med den, der gives af Bud-Ekspresser o. lign.

Læretiden er 4 Aar; Lønnen er 6, 8, 10 og 12 Kr. ugl. i hvert af de 4 Aar.

Der er ikke Arbejdsløshed; godt udlærte kan altid holde Arbejde. Lønnen opgives af Lavet til 35—40 Kr. ugl.; Minimallønnen er efter Fabrikantforeningen 50 i Timen.

Forsølvere, se Elektropletfaget.

Frisører, se Barberer og Frisører.

Garvere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Garverlavet i Kjøbenhavn og Garverforeningen for Danmark.

Som Aarsag til Nedgang i Svendeprøvernes Antal nævnes aftagende Tilgang og Fagets Overgang fra Haandværk til Industri. Mangel paa faglært Arbejdskraft findes efter Lavet i Kjøbenhavn kun under ekstraordinære Forhold; Garverforeningen udtaler derimod, at Svendenes Antal er stadigt nedadgaaende, saa man nødes til at anvende Arbejdsmænd i deres Sted.

Begge Organisationer klager over Mangel paa Lærlinger. Efter Garverforeningen er denne Mangel tilstede i saa høj Grad, at der kun faas 10—12 Lærlinger aarlig, medens 50—75 var ønskelige. Som Aarsag hertil nævner Lavet Bevægelsen fra Haandværk til Industri, Garverforeningen den lette Adgang til høj Begyndelsesløn ved Budepladser o. lign.

Læretiden er 4—5 Aar. Lønnen opgives af Lavet til 6, 8, 10 og 12—14 Kr. ugl. for hvert af de 4 Aar, som denne Organisation anser for at være Regelen; Garverforeningen opgiver den til 7, 9, 11, 13 og 15 Kr. ugl.

Arbejdsløshed er meget sjælden og aldrig af Betydning. Der er under normale Forhold altid Adgang til at faa vellønnet Arbejde. Minimallønnen opgives til 54 Øre i Kjøbenhavn, 51 Øre i Provinserne foruden Dyrtidstillæg. Regelen er, at der betales efter Akkord.

Som Middel til at forbedre Tilgangen haaber Garverforeningen paa Lærlingeanvisningen; at forhøje Lønnen ud over den anførte skulde ikke være nødvendigt.

Gibsere, se Stukkatører.

Glarmestre.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Glarmesterlavets 3 Afdelinger for Kjøbenhavn, for Østifterne og for Jylland.

Efter Lavet i Kjøbenhavn er der ingen nævneværdig Nedgang i Aflæggelsen af Svendeprøver; alle Udlærlinger aflægger her Prøve. I Provinserne er det anderledes; her menes Aarsagen til Nedgangen at være, at de Svende, der aflægger Prøven, ikke har nogen Fordel deraf. Nogen Hindring fra Svendeorganisationernes Side kjendes ikke.

Der er normalt ingen Mangel paa faglært Arbejdskraft i Faget, men i alle 3 Afdelinger Mangel paa Lærlinger. Som Aarsager hertil nævnes de høje Lønninger for Bude o. lign., og at mange foretrækker Maskin- og Elektrikerfagene, desuden at faste offentlige Stillinger og Arbejde paa Fabriker drager adskillige.

Læretiden er 4 Aar. Lærlingelønnen varierer i Kjøbenhavn fra 5—9 Kr. i det første Aar til 9—12 Kr. i det sidste; for Jylland angives den til »gjennemsnitlig 6 Kr. ugl.«. For Østifterne (særlig Fyn) hedder det, at Lærlingerne lønnes med Kost og Logis.

Arbejdsløshed findes ikke, eller den er under normale Forhold ringe. Ordentlig udlærte kan altid faa Arbejde, og der er let Adgang til at blive selvstændig.

Minimallønnen opgøres for Kjøbenhavn til 3 Kr. 67 Øre daglig det første Aar efter Læretiden, det andet Aar 4 Kr. 17 Øre, derefter 4 Kr. 67 Øre. For Jylland opgives Lønnen til 38 Øre Timen, for Østifterne (Fyn) til 35—38—42 Øre Timen.

Som Middel til at forbedre Tilgangen nævner den kjøbenhavnske Afdeling: at forhøje Lønnen og give Lærlingen Adgang til Dagkursus paa Fagskolen.

Grovsmede, se Smede.

Guld- og Sølvsmede.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Guldsmedelavet i Kjøbenhavn, Guldsmedeforeningen i de danske Østifter, Jydsk Guldsmedeforening og Foreningen af danske Sølvvarefabrikanter.

Som Aarsag til Nedgang i Svendeprøvernes Antal nævnes Maskinernes Fremtrængen og Arbejdets Specialisering. Nogen uheldig Indgriben fra Svendeorganisationerne kjendes ikke.

Mangel paa faglig Arbejdskraft findes i Kjøbenhavn og for Sølvvarefabrikanternes Vedkommende, ikke i Østifterne og Jylland. Mangel paa Lærlinger er ligeledes tilstede i Kjøbenhavn og paa Sølvvarefabrikkerne, ikke hos Guldsmedene i Provinserne. Som Aarsag til Lærlingemangelen i København nævnes, at Mestrene ikke kan betale saa høj en Løn som Budcentraler og Fabrikker; Sølvvarefabrikanterne anfører, at der i forskjellige Fabrikker antages unge Mennesker til rent mekanisk Arbejde for en Løn, som det er umuligt at give, hvor Lærlingen virkelig skal lære noget.

Læretiden opgives til 5 Aar (i Kjøbenhavn $4^1/_2$—5 Aar). Lønnen opgives for Kjøbenhavn og Østifterne til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar; i Jylland er den 4 Kr. det første Aar, stigende til 10 Kr. I Sølvvarefabrikkerne opgives den til fra 3 Kr. ugl. til 8—10 Kr. ugl.

Arbejdsløshed findes ikke. En flink Udlærling kan næsten altid faa Arbejde, her og i Udlandet. Minimallønnen opgives af Lavet i Kjøbenhavn til 18 Kr. ugl. det første Aar, 20 Kr. det andet Aar, 23 Kr. det 3dje Aar og 27 Kr. det fjerde Aar efter Læretiden. I Østifterne opgives den til 18 Kr., i Jylland til 19 Kr. ugl. I Sølvvarefabrikkerne er der ikke Minimalløn; den almindelige Ugeløn er mellem 30 og 50 Kr., men en Del tjener mere.

Under Spørgsmaalet om, hvad der kan gjøres for at forbedre Tilgangen, mener Lavet i Kjøbenhavn kun at kunne svare: Der maa søges Lærlinger fra Hjem, hvor der ikke skal bidrages til Underholdet.

Gørtlere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Gørtlerlavet i Kjøbenhavn og det tilsvarende Lav i Provinserne.

Som Aarsag til Nedgangen i Svendeprøvernes Antal nævnes fra Kjøbenhavn hovedsagelig, at Lærlingerne ofte oplæres som Specialister paa et enkelt Felt, fra Provinserne tillige Paavirkning fra Svendeorganisationernes Side.

Det kjøbenhavnske Lav udtaler, at der findes Mangel paa faglært Arbejdskraft og i høj Grad Mangel paa Lærlinger; i Provinserne siges der ikke at være synderlig Mangel paa faglært Arbejdskraft, og at Tilgangen af Lærlinger — der altsaa

har været aftagende — nu er bedre, efter at Lønnen er forhøjet. Som Aarsag til Lærlingemangelen anfører Lavet i Kjøbenhavn bl. a. de højt lønnede Budepladsers Tiltrækningskraft paa de unge.

Læretiden angives i Kjøbenhavn til 5 Aar, i Provinserne til 4—5 Aar. Lærlingelønnen er i København: for Metalstøberlærlinger 4 Kr. 57 Øre, 6 Kr. 17 Øre, 6 Kr. 84 Øre, 7 Kr. 50 Øre og 9 Kr. 50 Øre ugl. i hvert af de 5 Aar. For Gørtlerlærlinger: 3 Kr. 67 Øre, 5 Kr. 22 Øre, 5 Kr. 52 Øre, 6 Kr. 40 Øre og 7 Kr. 50 Øre ugl. i hvert af de 5 Aar. For Provinserne angives Lønnen til 4—5 Kr. ugl. det første Aar med 1 Kr.s ugl. Stigning for hvert af de følgende Aar.

Arbejdsløshed findes ikke. Der er for den udlærte god Udsigt til varigt Arbejde, og det er ikke vanskeligt at blive selvstændig. Minimallønnen opgives i Kjøbenhavn for Gørtlere til 37 Øre Timen det første Aar efter Læretiden, 41 Øre det andet Aar og derefter 44 Øre Timen; for Metalstøbere til 42 Øre det første Aar, 45 Øre det andet Aar, derefter 48 Øre Timen.

Som Middel til at tilvejebringe rigeligere Tilgang til Faget nævnes Forhøjelse af Ugepengene, maaske særlig i det sidste Aar.

Handskemagere.

Handskemagerforeningen i Kjøbenhavn oplyser, at der for Tiden slet ikke findes Lærlinger i Kjøbenhavn; som Aarsag angives Mestrenes Ulyst til at holde Lærlinger. For 10—20 Aar siden var der 20 Lærlinger ved Faget. Læretiden er 4 Aar.

Der er i Faget Udsigt til stadigt Arbejde. Paa Akkord tjenes der 30—35 Kr. ugl.

Hattemagere.

Hattemagermesterforeningen i Kjøbenhavn udtaler, at Tilbagegangen i Svendeprøvers Aflæggelse i Silkehattemagerfaget skyldes stærkt aftagende Forbrug af Fagets Frembringelser og forholdsvis lav Løntarif. Mangel paa faglært Arbejdskraft findes ikke, men Silkehattemagerne søger til Dame- og Straahattemagerierne, hvor der kan tjenes langt mere. Forbrugstallet var meget større for 20 Aar siden.

Læretiden er 4—5 Aar. Lønnen er de første 2 Aar 4 Kr., de andre Aar 5 Kr. ugl. Minimallønnen er 26 Kr. ugl. Der er ingen Arbejdsløshed, men Udsigt for de udlærte til stadigt Arbejde med Akkordløn 30—36 Kr. ugl.

Hjul- og Karetmagere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Karetmagerlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningen for Hjul- og Karetmagermestre paa Sjælland og Østfyns Hjul- og Karetmagermesterforening.

Centralforeningen paa Sjælland siger, at saa godt som alle Udlærlinger aflægger Svendeprøver. I Kjøbenhavn og paa Fyn er det anderledes; der anser Svendene for største Delen ikke Prøven for at have Betydning, og Fagforeningerne optager dem uden Hensyn til, om de har aflagt Svendeprøve eller ej.

Mangel paa faglært Arbejdskraft er ikke tilstede eller kun periodevis. Der er Mangel paa Lærlinger, særlig i Provinserne; men ogsaa i Kjøbenhavn var Lærlingetallet langt større for 10—20 Aar siden. Som Aarsag angives den højere Løn for Bude o. lign.

Læretiden er 4 Aar, for Kjøbenhavn opgives 4—5 Aar. Lønnen opgives for Kjøbenhavn til 4—5 Kr. ugl. det første Aar, stigende til 12—15 Kr. det sidste Aar. Den fynske Forening opgiver Lønnen til ca. 5 Kr. ugl.; ifølge den sjællandske Forening ydes der som Regel Lærlingen Kost og Logis samt et mindre Beløb ved Læretidens Afslutning.

Der kan i Kjøbenhavn være nogen Arbejdsløshed i Vintermaanederne; de to Provinsforeninger siger, at der er meget ringe Arbejdsløshed i Faget. Minimallønnen er i Kjøbenhavn 50 Øre i Timen, men saa godt som alt Arbejde udføres i Akkord; for Østfyn opgives Lønnen til 40—50 Øre i Timen; for Sjælland er Minimallønnen 43 Øre, i Jylland 44 Øre (i Aarhus 48 Øre).

Midler til Forbedring af Tilgangen angives ikke.

Karetmagere, se Hjul- og Karetmagere.

Klejnsmede, se Smede.

Kobbersmede.

Kobbersmedelavet i Kjøbenhavn antager, at Tallet af aflagte Svendeprøver er omtrent som tidligere. Men Lavet har Mangel paa faglært Arbejdskraft, og de fleste Mestre klager over Mangel paa Lærlinger. I en Del Aar har Fagforeningen ved Konfirmationstiden advaret Forældre mod at sætte deres Sønner i Kobbersmedelære »paa Grund af daarlige Forhold i Faget«, og dette har vel Del i Lærlingemangelen. Men i de senere Aar er disse Henvendelser dog ophørte.

Læretiden er 5 Aar. Lønnen opgives for et større Firma saaledes: 6 Kr. ugl. det første Aar, 1 Kr. mere for hvert følgende Aar samt 100 Kr. ved Læretidens Udløb. Endvidere gives der Lærlingerne Adgang til Akkord.

Arbejdsløshed er ukjendt. Minimallønnen er 44 Øre Timen, den virkelige Fortjeneste ca. 70 Øre Timen.

Som Middel til at forhøje Tilgangen anbefales det at sætte Lærlingelønnen op i Højde med Bydrenges Løn.

Konditore.

Konditorforeningen i Kjøbenhavn lader alle sine Lærlinger aflægge Svendeprøver; den kjender intet til uheldig Indvirkning herpaa fra Fagforeningens Side.

Mangel paa faglært Arbejdskraft findes til Tider. Der er Mangel paa Lærlinger, og deres Antal er ringere end for 10—20 Aar siden. Som Aarsag angives, at de unge foretrækker Budepladser.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen angives til 100—200 Kr. aarlig samt Kosten.

Arbejdsløshed er ikke til Stede. Minimallønnen er 27 Kr. ugl.

Korkskærere.

Fabrikantforeningen for Korkvareindustrien i Danmark oplyser, at Svendeprøver ikke aflægges i dette Fag. Det har Mangel paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger, uagtet der kun maa antages 1 Lærling for hver 5 Svende.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen er 4—6 Kr. ugl. det første Aar, 7—9 Kr. det andet Aar. I 3.—4. Aar gives der i Regelen Akkord til halv Svendeløn. Arbejdsløshed findes ikke. Timelønnen er 50 Øre, men som Regel arbejdes der paa Akkord.

Kunstdrejere.

Kunstdrejerforeningen i Kjøbenhavn har Mangel baade paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger; der findes endog slet ingen Lærlinger for Tiden i dette Fag i Kjøbenhavn; Aarsagen menes ogsaa her at være, at de unge foretrækker de højt lønnede Budepladser.

Læretiden er 5 Aar. Da der ingen Lærlinger findes, kan der ikke opgives nogen nugjældende Lærlingeløn. Der er ingen Arbejdsløshed; de udlærte kan gjøre Regning paa stadigt Arbejde i Faget og kan ogsaa arbejde som Metaldrejere. Minimalløn kan ikke opgives; der eksisterer ingen Overenskomst derom i Faget.

Kurvemagere.

Kurvemagermesterforeningen i Kjøbenhavn har Mangel paa faglært Arbejdskraft, men ingen særlig Lærlingemangel; Lærlingernes Antal var for 20 Aar siden mindre end nu, hvad der hænger sammen med Fagets Opsving i senere Aar.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen er i Regelen 3, 4, 5 og 7 Kr. ugl. i hvert af de 4 Aar, undtagelsesvis 5, 6, 7 og 8 Kr.

Der har ikke været Arbejdsløshed i Faget i mange Aar. Udsigterne for de udlærte er gode. Minimalløn findes ikke.

Lithografer, se Stentrykkere.

Malere.

Der er indgaaet udfyldte Skemaer fra Malerlavet i Kjøbenhavn og fra Centralforeningerne for Østifterne og for Jylland.

Den jydske Forening siger, at i større Byer med gode Dagskoler aflægger næsten alle Svendeprøven, og dette er vistnok Regelen over hele Landet. Men derudover klager begge Centralforeninger over megen Ligegyldighed for Svendeprøverne; »der spørges kun om disse, naar der skal søges Stipendium«, hedder det, ellers anses det for en unyttig Ulejlighed at aflægge Prøven, og der gjør sig maaske tillige — efter den jydske Forening — en vis Ængstelse gjældende for, at Prøverne ikke skal blive bedømt retfærdigt. Lavet i Kjøbenhavn ser i Fagets stærkere

og stærkere Udvikling til Sæsonfag en af Grundene til Aftagen i Svendeprøvernes (Svendenes?) Antal. Svendeorganisationerne optager enhver udlært, hvad enten han har aflagt Svendeprøve eller ej.

Efter Lavet i Kjøbenhavn er der »absolut ikke« Mangel paa faglært Arbejdskraft; men de to Provinsforeninger anfører, at det kniber meget i Sæsontiden — den for Østifterne siger, at der i Aar er konstant Mangel paa Folk. Lærlingemangel er der overalt til Stede i følelig Grad; der var for 20 Aar siden et langt større Antal. Som Aarsag hertil anfører Lavet den store Arbejdsløshed i Faget; de to Centralforeninger ser, som saa mange andre Haandværksfag, væsentlig Aarsagen i Tilstrømningen til Budepladser o. lign.

Læretiden er 4—5 Aar, som Regel 5 Aar. Lærlingelønnen angives for Kjøbenhavn og for Jylland til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugl. hvert af de 5 Aar, for Østifterne til 4, 5, 6, 7 og 9 Kr. ugl.

Den arbejdsløse Tid i Faget opgives af Centralforeningerne til »2—3 Vintermaaneder«, i Kjøbenhavn til »de 6 Vintermaaneder«; i disse 6 Maaneder siges i Kjøbenhavn $^2/_3$ af Svendene at være arbejdsløse. Minimallønnen opgives i Kjøbenhavn til 56 Øre, i Østifterne til 57 Øre i de mindre Byer og 61 Øre i de større, i Jylland til 50—54 Øre pr. Time. Akkordfortjenesten opgives i Kjøbenhavn til gjennemsnitlig 70 Øre Timen; i Provinserne hedder det, at en vel uddannet Svend kan tjene 15—1600 Kr. aarlig.

Som Middel til Forbedring af Tilgangen nævner Centralforeningen i Østifterne Oplysning i Børneskolens øverste Klasser om Haandværkets Forhold og Indførelse af tvungne Svendeprøver. Lavet i Kjøbenhavn siger kun, at Formindskelse af Arbejdsløsheden vilde skaffe Tilgang.

Metalstøbere, se Gørtlere.

Murere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Murer- og Stenhuggerlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Østifterne og i Jylland samt af Centralforeningen af Murermestre paa Landet i Jylland.

Som Grund til Nedgang i Svendeprøvernes Antal nævnes den aftagende Tilgang til Faget; kun i Kjøbenhavn kræver Fag-

foreningen Svendeprøves Aflæggelse som Betingelse for Optagelse. Der er for Tiden Mangel paa faglært Arbejdskraft og i Provinserne Mangel paa Lærlinger; i Kjøbenhavn siges denne Mangel ikke at være til Stede, skøndt Lærlingernes Antal ogsaa der har været nedadgaaende i de sidste Aar. Som Aarsag til Nedgangen nævnes overalt den højere Løn som Bude og i andre Beskjæftigelser uden Læreaar.

Læretiden er 4—5 Aar, i Kjøbenhavn og paa Landet 4 Aar. Lønnen regnes i Kjøbenhavn saaledes: 1ste Aar 50 Øre daglig, 2det Aar 1 Kr., 3dje Aar 1 Kr. 50 Øre, 4de Aar 2 Kr. daglig. I Østifterne har den været 10, 12, 15, 20 og 25 Øre Timen, men ved sidste Generalforsamling besluttedes det saa vidt mulig at betale 12, 15, 20, 25 og 30 Øre Timen for hvert af de 5 Aar. Centralforeningen for Jylland opgiver 10, 15, 20 og 25 Øre for hvert af de 4 Læreaar. Murermesterforeningen paa Landet i Jylland opgiver Lønnen til 50—75 Øre daglig foruden Ophold.

Arbejdsløshed er ikke til Stede for Tiden; Udsigterne for de nyudlærte er gode. Minimallønnen opgives for Kjøbenhavn til 61 Øre, i Østifterne til 48—50 Øre med Dyrtidstillæg, i Jylland til 58 Øre, paa Landet i Jylland til 47 Øre Timen.

Som Midler til at forbedre Tilgangen nævnes Forhøjelse af Lærlingelønnen, hvilket for Kjøbenhavns Vedkommende allerede er sket i Foraaret 1916.

Møbelsnedkere, se Snedkere.

Møllere.

Dansk Møllerforening oplyser, at Svendeprøver ikke kjendes i dette Fag, og der er hverken Mangel paa faglært Arbejdskraft eller paa Lærlinger.

Læretiden er 3—4 Aar. »Lønnen kan ikke opgives«. Udsigterne for de udlærte er for Tiden gode, under normale Forhold daarlige. Minimalløn kjendes ikke.

Naalemagere.

Lavet i Kjøbenhavn mener, at Svendeprøven er uden Betydning for Svendens Dygtighed. Der er Mangel paa faglært Arbejdskraft og Mangel paa Lærlinger; disse sidstes Tal var for

20 Aar siden langt større. Aarsagen til Nedgangen antages at være Ukjendskab til Faget.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen er 6, 8, 10 og 12 Kr. ugl. for hvert af de 4 Aar. Arbejdsløshed forekommer yderst sjældent. Minimallønnen opgives til 40 Øre Timen. Som Middel til at tilvejebringe bedre Tilgang foreslaas det at oplyse Befolkningen om, at det er bedre at lære et Haandværk end at beskæftiges som Bud eller med andet tilfældigt Arbejde.

Pianofortefabrikanter, se Snedkere.

Possementmagere.

Lavet i Kjøbenhavn anser »Prøvens ringe praktiske Betydning« for Aarsagen til Nedgangen i Svendeprøvernes Aflæggelse. Faget har for Tiden Mangel paa faglært Arbejdskraft, og Lærlingernes Antal er langt ringere end for 20 Aar siden. Som Aarsager hertil angives Stagnation i Fagets Udvikling og Modagitation fra Fagforeningens Side.

Læretiden er 4—5 Aar. Lønnen er 4, 5, 6, 7 og 8 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar.

Der er momentvis Arbejdsløshed, dog kun for ca. 5 pCt. Minimallønnen angives til 34 Kr. ugl. for 9 Timers Arbejde.

Som Middel til at opnaa bedre Tilgang nævnes, at Skolen bør ophøre med at give fuldstændig Slip paa det unge Menneske ved 14 Aars-Alderen og overlade hans Fremtid herefter til Tilfældigheder.

Pottemagere.

Dansk Pottemagerforening udtaler, at Fagets Spredthed og Omkostningerne ved Transport og Opstilling af Drejeskiverne hæmmer Aflæggelsen af Svendeprøver. Faget har Mangel paa faglært Arbejdskraft, og Lærlingernes Antal er betydelig mindre end forhen. Som Aarsager hertil nævnes Fagets Tilbagegang og de strænge Forordninger fra Arbejdsinspektoraterne.

Læretiden er 4 Aar, Lønnen 3, 5, 7 og 10 Kr. ugl. Paa og i Kjøbstæderne er Lønnen Kost, Logis og Klæder i Læretiden.

Der er i normale Tider ingen Arbejdsløshed. Minimallønnen angives til 40—50 Øre Timen; der arbejdes i Akkord efter Prislisten og tjenes 20—30 Kr. ugl.

For at opnaa bedre Tilgang er der uden Held forsøgt at betale højere Løn og forkorte Arbejdstiden.

Proppeskærere, se Korkskærere.

Rebslagere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Lavet i Kjøbenhavn og Centralforeningen for de danske Rebslagere.

Som Aarsag til Nedgangen i Svendeprøvernes Antal nævnes Mangel paa Tilgang til Faget, foraarsaget — siger Lavet i Kjøbenhavn — af den for lave Toldbeskyttelse mod Udlandet. Der er betydelig Mangel paa faglært Arbejdskraft, og Lærlingernes Antal var tidligere langt større. Aarsagen er Fagets Tilbagegang under Udlandets Konkurrence.

Læretiden var tidligere 5 Aar, nu 4 Aar. Lønnen angives af Lavet i Kjøbenhavn til »10—12 Kr.«; Centralforeningen i Provinserne angiver den ikke, da den »ikke kjender nogen, der har Lærling«.

Arbejdsløshed findes ikke; en god Svend kan altid faa Arbejde. Minimallønnen angives i Kjøbenhavn til 27 Kr. ugl., af Centralforeningen til 47—55 Øre Timen.

Sadelmagere og Tapetserere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Lavet i Kjøbenhavn og fra Foreningen af Landsbysadelmagere paa Fyn.

Som Aarsager til Nedgang i Svendeprøvernes Antal angives for Kjøbenhavn: Mangel paa Tilgang til Faget; for Fyn: at Mestrene tager for lidt Hensyn til den Svend, der møder med Bevis for aflagt Prøve.

Begge Organisationer melder Mangel paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger. Som Aarsag til Lærlingemangelen angives den lave Løn, der bydes, medens de unge kan faa større Løn ved andet Arbejde.

Læretiden angives i Kjøbenhavn til 5 Aar, paa Fyn til 4 Aar. Lønnen opgives i Kjøbenhavn til »gjennemsnitlig 6 Kr. ugentlig«; paa Fyn gives frit Ophold og ingen Pengeløn.

Arbejdsløshed kjendes efter den fynske Forening slet ikke, efter Lavet i Kjøbenhavn »ikke i særlig Grad, mest mellem Sæsonerne og for de mindre gode Arbejdere«. Udsigterne for de udlærte betegnes som gode.

Minimallønnen opgives for Kjøbenhavn til 60 Øre Timen; paa Landet paa Fyn opgives Lønnen til 12 Kr. ugl. og frit Ophold.

Sejlmagere.

Ifølge Lavet i Kjøbenhavn aflægges der yderst sjælden Svendeprøver. Der er »ofte« eller »meget ofte« Mangel paa faglært Arbejdskraft og paa Lærlinger; som Aarsag til Knapheden paa Lærlinger nævnes, at Lønnen anses for at være for lille.

Læretiden er $4^1/_2$ Aar. Lønnen er 8, 9, 10, 11 og 12 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar.

Arbejdsløshed forekommer sjældent. Minimallønnen er $55^1/_2$ Øre Timen.

Skomagere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Skomagerlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningerne af Skomagermestre i Østifterne og i Jylland, Skomagermesterforeningen paa Landet i Vejle og Skanderborg Amter samt fra Skotøjsfabrikantforeningen.

Som Aarsag til det aftagende Antal aflagte Svendeprøver nævnes den stærkt aftagende Tilgang til Faget som Følge af dets Overgang til Fabriksindustri; Skotøjsfabrikantforeningen siger for sit Vedkommende, at Svendeprøver slet ikke aflægges i denne Industri paa Grund af dens stærke Specialisering.

Mangel paa faglært Arbejdskraft findes ikke efter den jydske Landforening, men de andre Organisationer erklærer, at saadan Mangel er til Stede; i Skotøjsfabrikerne er der for Tiden Mangel paa alle Slags Arbejdere, normalt kun i visse Specialiteter. Mangel paa Lærlinger er overalt til Stede, i Haandværksfaget i høj Grad. Som Aarsag nævnes, at mange efter

Skotøjsfabrikkernes Fremkomst er uvidende om, at der er noget at gjøre i Haandskomageriet; mange Mestre i dette har desuden Ulyst til at antage Lærlinger, fordi de ikke er i Stand til at give dem en forsvarlig Uddannelse. Skotøjsfabrikkerne nævner endvidere den høje Løn, der gives til Budepladser o. lign.

Læretiden er 4—5 Aar, i Skotøjsfabrikkerne 4 Aar for mandlige, 3 Aar for kvindelige Arbejdere (Naadlere). Lønnen er meget forskjellig; for Jylland nævnes 2—6 Kr. ugl. eller Kost og Ophold; den sidste Lønningsmaade er almindelig paa Landet. — For Skotøjsfabrikkerne vil Lærlingelønnen i Fremtiden blive 6, 7, 9 og 12 Kr. ugl. for hvert af de 4 Læreaar; desuden henlægges indtil Læretidens Slutning 1 Kr. for hver Uge, i hvilken Lærlingen ikke forsømmer Arbejdet.

Arbejdsløshed findes ikke, »for den dygtige aldrig«. Udsigterne for den dygtige udlærte betegnes som gode. Minimallønnen angives i de to Centralforeninger i Provinserne til 40 Øre Timen, men der betales hovedsagelig efter Akkord. Lavet i Kjøbenhavn angiver Svendelønnen, iberegnet Akkord, til 1200—2000 Kr. aarlig. I Skotøjsfabrikkerne er Minimallønnen for mandlige Arbejdere for Tiden 43 Øre, for Kvinder 32 Øre Timen; begge Satser skal fra 1. Januar 1917 forhøjes med 1 Øre; Akkordlønnen opgives til gjennemsnitlig 75 Øre Timen.

Som Midler til Forbedring af Tilgangen nævner den jydske Centralforening Forhøjelse af Lønnen i Læreaarene og bedre Uddannelse med Afslutning paa Fagskolen. Skotøjsfabrikantforeningen venter nogen Bedring gjennem Arbejdsdirektoratets Lærlingeanvisning.

Skorstensfejere.

Der foreligger Skemaer fra Skorstensfejerlavet i Kjøbenhavn og Skorstensfejermesterforeningen for Danmarks Provinsbyer.

Der findes i dette Fag ingen Nedgang i Svendeprøvernes Antal; alle Lærlinger aflægger Prøve. Der er heller ikke Mangel paa faglært Arbejdskraft eller paa Lærlinger.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen opgives i Kjøbenhavn til 3, 4, 5 og 6 Kr. ugl. i hvert af de 4 Aar; Provinsforeningen der-

imod opgiver Lønnen i større Kjøbstæder til 6, 8, 10 og 12 Kr. ugl.

Arbejdsløshed findes ikke. Minimallønnen opgives i Kjøbenhavn til 15 Kr., af Provinsforeningen til 24 Kr. ugl.

Skrædere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Skræderlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningen af Skrædermestre i Jylland og Østifterne samt fra følgende Landforeninger: Skrædermesterforeningen Vestfyn, Skrædermesterforeningen paa Fyn udenfor Kjøbstæderne, Sydthy Skrædermesterforening, Centralforeningen for Skrædermestre paa Landet i Himmerland og Skrædermesterforeningen paa Landet i Randers Amt.

Som Aarsag til Nedgang i Svendeprøvernes Antal nævnes aftagende Tilgang til Faget; »ingen lærer Faget«, hedder det endog fra Fyn. Endvidere har Svendeprøven mange Steder paa Landet været anset for at være for omstændelig. For Kjøbenhavn nævnes et væsentligt Moment: Fagforeningen har forbudt Akkordarbejdere — som i deres Hjem plejede at holde Lærlinger — at uddanne saadanne.

Der klages almindelig over Mangel paa faglært Arbejdskraft og over Mangel paa Lærlinger — i Kjøbenhavn fordi disse af den nylig anførte Grund vanskelig kan faa Læremestre. Lærlingetallet var tidligere betydelig større.

Læretiden angives som Regel til 4 Aar; dog nævner Centralforeningen for Jylland og Østifterne 4—5 Aar, Sydthy Skrædermesterforening 5 Aar, Skrædermesterforeningen paa Fyn udenfor Kjøbstæderne kun $3^1/_2$—4 Aar. Lærlingelønnen opgives i Kjøbenhavn til $2^1/_2$, $4^1/_2$, $6^1/_2$ og $8^1/_2$ Kr. ugl. for hvert af de 4 Aar, i Centralforeningen for Jylland og Østifterne til 2, 3, 4, 5 og 6 Kr. ugl. i Byerne, paa Landet Kost og Logis samt lidt Løn det sidste Aar. Landforeningerne nævner: »Kost og Logis samt det sidste Aar et lille Gratiale« eller »en Klædning eller to det sidste Aar« eller »Kost, Logis, Klæder og Lommepenge« eller »ingen Løn« (ud over Kost og Logis).

Arbejdsløshed erklæres paa Landet ikke at være til Stede, i Byerne kun midlertidig. Lavet i Kjøbenhavn siger, at der i de travle Sæsoner altid er Mangel paa Svende, Resten af Aaret

er Arbejdet »jævnt«. Centralforeningen for Jylland og Østifterne siger, at der er en stille Tid Sommer og Vinter, men i Regelen afskediges ingen; det forhaandenværende Arbejde deles.

Udsigerne for de udlærte betegnes af de fleste Organisationer som gode; nogle fremhæver, at Faget er stærkt trykket af Konkurrencen med færdigsyet Tøj, skjøndt dette ikke selv er tilfredsstillende. Det er let at blive selvstændig. Men, hedder det i en af Centralforeningerne, kun faa opnaar en god Forretning; de fleste bliver smaa Mestre, der ikke tjener mere end en Svend.

Med Hensyn til Løn angiver Lavet i Kjøbenhavn, »den mindste Ugeløn« til 26½ Kr. Skrædermesterforeningen Vestfyn opgiver Lønnen til »15—18 Kr. ugl. og fri Station«, Skrædermesterforeningen paa Fyn udenfor Kjøbstæderne til »20—25 Kr. ugl.«, Sydthy Skrædermesterforening til »ca. 20 Kr. ugl.«, Centralforeningen for Skrædermestre i Himmerland til »10—1200 Kr. aarlig«, Efter Centralforeningen for Jylland og Østifterne tjener en Svend 9—1400 Kr. aarlig.

Som Middel til at forbedre Tilgangen nævner Lavet i Kjøbenhavn, at det har oprettet en Fagskole for at raade Bod paa Mangelen af Læremestre. Flere Landforeninger udtaler, at det vilde være gavnligt, om Mestrene altid tog Lærlingerne i Kost og Logis hele Læretiden, men der maatte desuden betales nogen Løn, særlig de sidste Læreaar. Sydthy Skrædermesterforening udtaler sig for en højere Told paa indført Arbejde, saa Faget kunde sættes i Stand til at lønne bedre.

Slagtere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Slagterlavet i Kjøbenhavn og Centralforeningen af Slagtermestre i Jylland.

Begge Organisationer udtaler, at Svendeprøveaflæggelsen modarbejdes ved, at Mestrene antager enhver Svend, som har Fagforeningsbog. Mangel paa faglært Arbejdskraft findes for Tiden i Jylland, ikke i Kjøbenhavn; Lærlingemangel er ikke til Stede, men mange fuldfører ikke Læretiden.

Læretiden er 4 Aar. Lønnen angives i Kjøbenhavn til »2—8 Kr. ugl. og Kost og Logis«, i Jylland til »Kost og Logis og et mindre Gratiale«.

Arbejdsløshed findes der ikke for Tiden. I Regelen kan der faas Arbejde hos Mestrene, men mange gaar til Slagteriarbejdernes Fag. Enhver ordentlig Svend kan blive selvstændig. Lønnen angives i Kjøbenhavn til 20 Kr. ugl. og Kosten; i Jylland til 13—15 Kr. ugl. og Kost og Logis eller 20—25 Kr. paa egen Station.

Smede.

(Herunder alle Fagets Forgreninger, ogsaa Cyklesmede, men ikke Maskinfabrikkerne).

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Klejnsmede- og Mekanikerforeningen samt Vogn- og Beslagsmedemesterforeningen i Kjøbenhavn, Centralforeningerne for Smedemestre i Østifterne og i Jylland, Foreningen af Smedemestre i Fyns Stift og en Række Lokalforeninger: Smedemesterforeningen i Holbæk Amt, for Frederikssund og Omegn, for Midtsjælland, for Midt- og Østlolland, for Falster, for Smedene Nord og Vest for Vejle, for Landsbysmede i Horsens Omegn og for Vejle, Fredericia og Kolding Omegn. Endelig fra Cykleindustriforeningen.

Nedgang i Svendeprøvernes Aflæggelse siges flere Steder (Falster, Fyn) ikke at være til Stede, men de fleste Foreninger melder dog om saadan Nedgang. I Kjøbenhavn nævnes som Aarsag Lærlingernes ringe Antal, da Faget særlig rekruteres fra Provinsbyerne og Landet; andre Steder nævnes Mangel paa Interesse for Svendeprøverne hos Mestrene i Forbindelse med den pekuniære Udgift dertil, tillige Mangelen paa tekniske Skoler paa Landet. Foreningen for Midt- og Østlolland siger, at den sædvanlige 4 Aars Læretid ikke er lang nok til at give Lærlingerne fornøden Dygtighed til at aflægge et godt Svendestykke. Den jydske Centralforening siger, at Grovsmedene i Almindelighed aflægger Prøve for Lokalforeningerne, men Klejnsmedene meget sjældent. Ingen af Foreningerne tillægger Svendefagforeningerne nogen Skyld i det mindre tilfredsstillende Forhold.

Mangel paa faglært Arbejdskraft er til Stede i Kjøbenhavn, i Øjeblikket endog i høj Grad, og de fleste Steder paa Landet; de to Centralforeninger, der vel væsentlig omfatter Kjøbstæderne baade paa Øerne og i Jylland, erklærer dog, at der ingen

Mangel findes. Mangel paa Lærlinger siges allevegne at være til Stede undtagen i Klejnsmede- og Mekanikerforeningen i Kjøbenhavn; flere Steder understreges, at der særlig er Mangel paa Grovsmedelærlinger. I Cyklefaget, hvor der for 20 Aar siden var stærk Tilstrømning af Lærlinger, er der nu meget faa, idet Faget faar sin Tilgang fra de blandede Smedebedrifter.

Aarsagen til Tilgangens Knaphed angives forskjelligt. De fleste fremhæver Lærlingelønnens Utilstrækkelighed, dels i Sammenligning med de Budepladser, hvis Konkurrence de fleste Haandværksfag viser hen til, dels — som flere foregaaende Fag — med den høje Løn, som Landbruget nu til Dags betaler en konfirmeret Dreng og senere den voksne Karl. For Grovsmedenes og Beslagsmedenes Vedkommende nævnes det, at det forholdsvis strænge Arbejde virker afskrækkende, og desuden giver Oplæringen i Grovsmedefaget ikke Adgang til Arbejde udenfor Faget, hvad Klejnsmedeuddannelsen derimod i høj Grad gjør.

Læretiden opgives til 5 Aar (Kjøbenhavn og Centralforeningen i Østifterne), 4—5 Aar (den jydske Centralforening) eller 4 Aar (Foreningerne paa Landet). Smedemesterforeningen i Fyns Stift siger 3—5 Aar.

Lærlingelønnen opgives af Klejnsmede- og Mekanikerforeningen i Kjøbenhavn til 3, 4, 5, 6 og 7 Kr. ugl. i de 5 Aar; af Vogn- og Beslagsmedemesterforeningen i Kjøbenhavn til 5 Kr. ugl. i det første Aar, stigende til 15—16 Kr. ugl. i det sidste Aar. Cykleindustriforeningen nævner 4—5 Kr. ugl. det første Aar, stigende med 1 Kr. ugl. hvert Aar. Centralforeningen i Østifterne opgiver 2—10 Kr. ugl.; efter den jydske Centralforening faar Grovsmedene »Kost, Logis og en lille Løn«, Klejnsmedene »nogle faa Øre i Timen«. Paa Landet opgives Lønnen forskjelligt: »Kost, Logis og Vask« (Holbæk Amt), Kost, Logis og 100 Kr. for sidste Aar (Frederikssund og Omegn), Kost og Logis samt 200 Kr. (Midt- og Østlolland, Vejleegnen), eller 250 Kr. (Midtsjælland, Falster), frit Ophold og 100—300 Kr. (Fyn), frit Ophold og 30—40—50 Kr. aarlig (Vejle-, Fredericia- og Koldingegnen).

Arbejdsløshed siges slet ikke at være til Stede eller kun i meget ringe Udstrækning, naar undtages den jydske Centralforening, der nævner, at Arbejdsløshed findes for Tiden. Udsigterne for de udlærte siges gjennemgaaende at være gode.

Minimallønnen er hos Vogn- og Beslagsmede i Kjøbenhavn 43 Øre Timen (men Gjennemsnitslønnen er 65 Øre + Dyrtidstillæg), i Klejnsmede- og Mekanikerforeningen 41 Øre (Gjennemsnit ca. 56 Øre), i Cykleindustriforeningen til 45—50 Øre; i Foreningerne paa Landet nævnes oftest 40 Øre eller 38—40 eller 38—42 Øre i Timen. Nogle opgiver Ugelønnen: Midtsjællands Smedeforening 14 Kr. ugl. samt Kost og Logis, Fyns Stifts Smedemesterforening 8—15 Kr. ugl. og fri Station, Falsters Smedemesterforening 15 Kr. (for en lidt ældre Svend 18 Kr.) og Kost og Logis, Smedemesterforeningen Nord og Vest for Vejle 21—25 Kr. ugl. (formentlig paa egen Station).

Spørgsmaalet, hvad der kan gjøres for at forbedre Tilgangen, besvares ikke af de fleste Foreninger; nogle nævner højere Løn, andre Udbredelsen af Oplysninger om Faget gjennem Fagpressen og paa anden Maade. Andre igjen betoner, at naar Haandværkets Kaar forbedres, saa det kan betale højere Løn til Svendene, saa skal der nok komme Tilgang af Lærlinger.

Snedkere.

(Herunder Stolemagere og Pianofabrikker).

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Snedkerlavet i Kjøbenhavn, Centralforeningerne af Snedkermestre i Østifterne og i Jylland, Stolemagerlavet i Kjøbenhavn, Midtfyns Snedkermesterforening, Rønne Snedkermesterforening og Dansk Pianofortefabrikantforening.

Som Aarsager til Nedgang i Svendeprøvernes Tal nævnes hovedsagelig Mangel paa Tilgang til Faget, tildels ogsaa Mangel paa Interesse og Forstaaelse hos Mester og Svend; Rønne Snedkermesterforening siger: »Mulig er den elementære Undervisning i de tekniske Skoler rigelig vidtløftig«. Hæmmende Indflydelse fra Svendeorganisationernes Side kjendes ikke.

Mangel paa faglært Arbejdskraft siges at være tilstede i Stolemagerfaget og til Tider for de to Provins-Centralforeningers Vedkommende. Lavet i Kjøbenhavn kjender ingen saadan Mangel, den midtfynske Forening og Rønne-Foreningen heller ikke.

Lærlingemangel siges overalt at være tilstede. I Kjøbenhavn var der i 1900 542 Lærlinger, i 1914 kun 321; Lavet op-

lyser, at Bygningssnedkerne i de senere Aar slet ikke holder Lærlinger; iøvrigt henvises der nærmest til, at Budecentralerne og anden tilfældig Beskæftigelse med forholdsvis høj Løn trækker de unge til sig.

Læretiden opgives i Kjøbenhavn og Østifterne samt Pianofortefabrikationen til 5 Aar, af Centralforeningen i Jylland til $4^1/_2$—5 Aar, af Stolemagerlavet i Kjøbenhavn til 4—5 Aar, af Rønne Snedkermesterforening til $4^1/_2$ Aar og af Midtfyns Snedkermesterforening til »4 Aar, undtagelsesvis 5 Aar«.

Lærlingelønnen angives af Snedkerlavet i Kjøbenhavn og Centralforeningen for Østifterne til 2 Kr. ugl. det første Aar, stigende med 1 Kr. ugl. for hvert følgende Aar, af den jydske Centralforening til 2—3 Kr. ugl. det første Aar med Stigning 1 Kr. ugl. hvert Aar. Stolemagerlavet opgiver 4—10 Kr. ugl. Rønne Snedkermesterforening: Intet det første Halvaar, derefter 3, 5, 6 og 9 Øre pr. Arbejdstime; i Bygningsfaget gives et Par Øre mere. Midtfyns Snedkermesterforening opgiver: »Kost og Logis«.

Arbejdsløshed siges enten slet ikke at være tilstede eller »kun lidt, særlig om Vinteren«; Udsigterne for de udlærte siges overalt at være gode. Minimallønnen opgives i Kjøbenhavn til 50 Øre Timen for Bygningssnedkere, 40 Øre for Møbelsnedkere, 48 Øre i Stolemagerlavet. Østifternes Centralforening opgiver 51 Øre for Bygningsarbejde, 47 Øre for Møbelarbejde, begge + 4 Øre i Dyrtidstillæg; den jydske Centralforening 44 Øre. Foreningen i Rønne 44 Øre i Bygningsfaget, 40 Øre i Møbelfaget. Den midtfynske Forening har ingen gjennemført Minimalløn.

Som Middel til Forbedring af Tilgangen nævner nogle Foreninger højere Løn, men en af dem tilføjer: »den kan kun daarligt gives«.

Stenhuggere.

Stenhuggermesterforeningen i Kjøbenhavn oplyser, at der er tvungen Svendeprøve gjennemført i Faget, og at Svendeorganisationen støtter denne Ordning. Mangel paa faglært Arbejdskraft findes ikke. Lærlingemangel er der tildels i Marmor-, Kalk- og Sandstenshuggerfaget, ikke i Granithuggerfaget. Tilgangen hæmmes af den lette Adgang til Fortjeneste som Bude og Fabriksdrenge.

Læretiden er 5 Aar. Lærlingelønnen er 4, 5, 6, 8 og 10 Kr. ugl. for hvert af de 5 Aar eller i de sidste Aar Akkord med 1/2 eller 2/3 Svendeløn. Arbejdsløshed findes saa godt som ikke (højst 10 pCt.) i Granithuggerfaget, noget mere (ca. 20 pCt.) i de andre Fag. Minimallønnen er 55—60—65 Øre Timen. Granithuggerne tjener 30—40 Kr. ugl. eller 18—2000 Kr. aarlig, Marmor-, Kalk- og Sandstenshuggerne 16—2200 Kr. aarlig.

Kortere Læretid og noget større Løn menes at ville fremme Tilgangen.

Stentrykkere.

Dansk lithografisk Principalforening erklærer, at der i høj Grad er Mangel paa faglig Arbejdskraft. Mangel paa Lærlinger er ikke tilstede, efter at en særlig Lærlingeskole er oprettet.

Læretiden er 5 Aar; Lønnen er 3 Kr. ugl. det første Aar, stigende med 1 Kr. ugl. for hvert Aar.

Der er næsten ingen Arbejdsløshed. Minimallønnen angives til 26 Kr. ugl.

Stolemagere, se Snedkere.

Stukkatører.

Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkatørfaget siger med Hensyn til mulig Nedgang i Svendeprøvernes Antal, at en Del Lærlinger faar det Indtryk, at det betaler sig bedre at arbejde som Specialister ved Opsætningsarbejde i Stedet for som Modelarbejdere og Formere, og søger derfor at unddrage sig Prøven.

Der er megen Mangel paa faglært Arbejdskraft, saa en stor Del af Fagets Arbejdere maa søges fra Udlandet. Ligeledes er der Lærlingemangel; i de sidste 6—8 Aar har der kun meldt sig faa, mens Tilgangen for 10—20 Aar siden var normal. Som Aarsager hertil nævnes Tilstrømningen til Fabrikkerne og til andet Arbejde med højere øjeblikkelig Løn samt Paavirkning gennem Fagforeningen.

Læretiden er 4—5 Aar; Lønnen er 5, 6, 8, 10 og 12 Kr. ugl. for hvert af de 4 Læreaar, Arbejdstiden 9 1/2 Time.

Der findes Arbejdsløshed som i andre Byggefag, dog i mindre Omfang, da der ofte udføres Lagerarbejde. Udsigterne

for de udlærte er gode; de kan ogsaa faa Plads paa Porcellænsfabrikker, ved Cementstøberi, som Figurgibsere og som Afstøbere hos Billedhuggere. Minimallønnen er 55 Øre Timen det første Aar, derefter 66 Øre Timen.

Som Midler til at skaffe bedre Tilgang nævnes Forhøjelse af Lønnen samt Udbredelse af Oplysning om Fagets Forhold.

Sølvsmede, se Guld- og Sølvsmede.

Tapetserere, se Sadelmagere og Tapetserere.

Tobaksarbejdere, se Cigar- og Tobaksarbejdere.

Typografer, se Bogtrykkere.

Tømrere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Tømrerlavet i Kjøbenhavn, Foreningen af Landtømrere og Snedkere i Horsens Opland, Odsherreds Bygningshaandværkerforening og Mesterforeningen for Bygningshaandværkere paa Fyn. Jævnfør ogsaa Oplysningerne under »Murere«.

Tømrerlavet i Kjøbenhavn oplyser, at alle dets Lærlinger indstiller sig til Svendeprøve. Paa Landet er Forholdene anderledes, hvad der dels ligger i manglende Adgang til at aflægge Svendeprøven, dels i Mangel paa Forstaaelse af Prøvens Betydning, dels endelig i, at Fagforeningerne ikke kræver aflagt Svendeprøve af deres Medlemmer.

Mangel paa faglært Arbejdskraft menes hverken at være tilstede i Kjøbenhavn eller i Provinserne. Lærlingemangel er derimod allevegne tilstede; som Aarsag nævnes den lette Adgang til at tjene høj Løn som Bude o. lign. samt for Provinserne den høje Løn, som for Tiden betales i Landbruget. Det hedder endog fra Horsensegnen, at 15—16 Aars Drenge kan hos Landbrugere faa 3—400 Kr. om Aaret og fri Station.

Læretiden er overalt 4 Aar. Lønnen angives af Lavet i Kjøbenhavn til 3—12 Kr. ugl. og af Bygningshaandværker-

foreningen paa Fyn til 15 Øre Timen det første Aar, 18 Øre det andet, 23 Øre det 3dje og 28 Øre Timen det fjerde Aar. Efter Foreningerne i Horsensegnen og i Odsherred gives der paa Landet i Almindelighed fri Station og ingen Løn, eller nogle Steder en mindre Løn de sidste Aar.

Arbejdsløshed af Betydning siges ikke at være tilstede. Minimallønnen opgives af Lavet i Kjøbenhavn til 50 Øre Timen, for Odsherred til 40—50 Øre, for Fyn ligeledes, for Horsensegnen til 40—55 Øre i Timen.

Som Midler til at forbedre Tilgangen nævnes fra Odsherred at give Lærlingerne bedre Vilkaar. Formanden for Foreningen for Horsensegnen mener, at den tekniske Undervisning bør gives i Arhejdstiden; han har selv i 2 Aar ladet sin Lærling have fuldstændig fri til at søge Dagskole i hele Januar Maaned, har afholdt Udgiften dertil og mener, at begge Parter er godt tjent dermed.

Urmagere.

Der foreligger udfyldte Skemaer fra Urmagerlavet i Kjøbenhavn og Urmager-Centralforeningen.

Lavet i Kjøbenhavn meddeler, at Antallet af dets Svendeprøver er i stadig Stigning, men i Provinserne er Aflæggelse af Svendeprøve ikke almindelig. Der er Mangel paa faglært Arbejdskraft i Provinserne, men ikke i Kjøbenhavn; Lærlingemangel findes ikke, skjøndt det antages, at Lærlingernes Antal var større for 10—20 Aar siden. Dette skyldes efter det kjøbenhavnske Lavs Mening i ikke ringe Grad Mestrenes Utilbøjelighed til at antage Lærlinger.

Læretiden angives af Lavet i Kjøbenhavn til 4 Aar, af Centralforeningen til 4—5 Aar. Lønnen angives i Kjøbenhavn til 2, 3, 4 og 5 Kr. ugl. for hvert af de 4 Aar; Centralforeningen siger, at Lønnen er meget forskjellig. Efter hvad der fra anden Side er oplyst, er det ikke ualmindeligt i dette Fag, at Lærlingen maa betale Mesteren for at oplæres.

Minimallønnen opgives af Lavet til 26 Kr., af Centralforeningen til 25 Kr. ugl. Arbejdsløshed findes ikke.

Vognsmede, se Smede.

Vævere.

Tekstilfabrikantforeningen oplyser, at der i dens Virksomheder ikke finder nogen egentlig Lærlingeuddannelse Sted; den ældre, fra Haandværkstiden stammende Svendeprøve er forsvunden, idet Arbejderne med den maskinelle Udvikling mere og mere bliver ufaglærte Fabriksarbejdere, som antages uden Fordannelse og efter faa Ugers Forløb kan sættes til at passe Maskiner. Men der er for Tiden baade fra Arbejdernes og Arbejdsgivernes Side Ønsker oppe om at faa indført en mere faglig Uddannelse, og der er nedsat et Fællesudvalg til, under Samraad med Teknologisk Institut, at udarbejde Forslag til en Fagundervisning for Væveriarbejdere.